

Vestjysk ægtepar
vil transformere
de traditionelle
villahaver

Aleksandra Kudojare og Boris Ginzburg har de seneste 5 år arbejdet på at transformere deres 1.600 m² store have fra helt almindelig villahave til en permahave, som forsyner familien med stadigt flere afgrøder. Det er noget, alle kan kaste sig ud i, hvis de har en have eller andet jord til rådighed, lyder beskeden fra parret.

AF BERIT ERTMANN

I den vestjyske by Brande bor Aleksandra Kudojare og Boris Ginzburg sammen med parrets tre børn. De har kastet sig ud i et projekt, som for nogle kan virke overvældende, men som i virkeligheden – ifølge dem selv, i hvert fald – ikke behøver være så vanskeligt: De har anlagt en permahave, der forsyner familien med bær, grøntsager og krydderurter, og samtidig minimerer deres klimaaftryk og øger biodiversiteten.

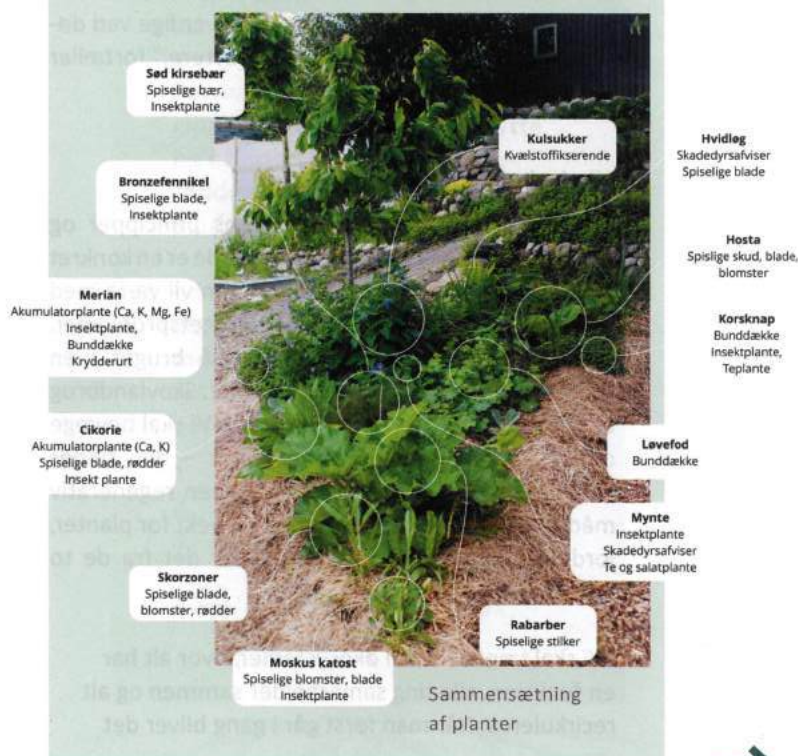
Projektet begyndte i 2018. Aleksandra og Boris var efterhånden trætte af deres helt normale villahave med en stor græsplæne, der skulle slås jævnlige, og havens trampolin og det lille legehuse blev efterhånden kedelig for børnene at lege med. Spørgsmålet rejste sig: Hvorfor skal man overhovedet have en græsplæne, når pladsen kan bruges så meget bedre?

“Ærlig talt ville vi gerne bruge haven til noget mere meningsfuldt. Mange mennesker har kortklippede græsplæner, simpelthen fordi det er normalen. Men de fleste ved ikke, at græsplæner er et traditionelt statussymbol, der i gamle dage signalerede, at man var velhavende nok til at ‘spilde’ land frem for at dyrke noget på det. Med klimakrisen har vi ikke længere råd til at spilde land. Vi bliver nødt til at hjælpe naturen ved at give så meget plads så muligt til mere biodiversitet. Samtidig kan vi bruge pladsen på at dyrke vores egen mad i det omfang, man har mulighed for det, fordi det er en bæredygtig og sund måde at spise på,” siger Aleksandra Kudojare, der kastede sig ud i haveprojektet efter at have taget et Permakultur Design Certifikat samt fundet råd og vejledning i nogle bøger.

Om Aleksandra og Boris

- Parret har fuldtidsarbejde i vindindustrien. Boris er ingeniør, og Aleksandra er projektleder.
- De er begge glade for at bruge deres professionelle evner i deres egen permakultur have og har et ønske om at rådgive andre.
- Bor i Brande med parrets 3 børn.
- Har en have på 1.600 m².
- Aleksandra har taget flere kurser og uddannelser inden for permakulturdesign.
- Har skrevet børnebogen “Hvem kan li’ dræbersnegle”, der er målrettet højt læsning til de mindre børn og handler om at leve og lade leve.
- Har hjemmesiden abpermaculture.dk

Facebook: [facebook.com/ABpermaculture](https://www.facebook.com/ABpermaculture)
Instagram: [permakultur_spisdinhave](https://www.instagram.com/permakultur_spisdinhave)

I løbet af de senere år er parrets have derfor stille og roligt ved at blive lagt om. 100 m² blev omdannet til en skovhave ved at dække græsset helt af, og derefter plante en rig variation af forskellige bærbuske som de i Danmark kendte solbær og stikkelsbær, samt nogle udenlandske som japansk vinbær og skærmsølvblad, flerårige grøntsager, krydderurter, bunddække og klatreplante som minikiwi og humle på arealet. 500 m² er ved at blive til en frugtplantage med forskellige træer samt store bærbuske, der stille og roligt giver mere og mere udbytte, efterhånden som de etablerer sig og vokser. I frugtplantagen er der også plantet insektplanter for at sikre mangfoldighed og øge insekternes diversitet.

Skovhaven har nu tre sæsoner på bagen og giver stadig mere og mere udbytte – ikke mindst salater og skud samt bladgrønt, krydderurter og bær begynder at komme i rigt omfang. I år har parret endda kunnet fryse bær ned til vinteren og nyde havens glæder en større del af året.

“Permakultur har meget at byde på til vegetarer og andre, der kan lide grøn mad, fordi den har meget at gøre med madskove og flerårige grøntsager som rabarber og asparges samt andre planter, som vi ikke kender så godt. Flerårige grøntsager er lette at dyrke, høste og tilberede. De er meget sunde og har vigtige næringsstoffer, vitaminer og mineraler. Det er ren superfood og har også mange spændende smagsnuancer. De kan sammenlignes med vilde planter, men når man har en skovhave, behøver man ikke at sanke i naturen, fordi naturen er lige ved døren. Derfor spiser man dem meget oftere,” fortæller Aleksandra Kudojare.

Vi skal væk fra monokultur

Parret fortæller, at permakulturens principper og ønsket om at blive mere selvforsynende er en konkret handling, man kan foretage, hvis man vil være med til at løse verdens klima- og biodiversitetsproblemer. Permakulturens principper kan også bruges i en langt større skala end bare i villahaver. Skovlandbrug er f.eks. også et ord, vi hører oftere. Vi skal bevæge os væk fra landbrugets monokultur – den findes ikke i naturen – og dyrke jorden på en regenerativ måde med stor variation og med respekt for planter, jordens sundhed og dyrelivet, lyder det fra de to haveejere.

“Vi skal tænke mere i økosystemer, hvor alt har en funktion, alle ting samarbejder sammen og alt recirkuleres. Når man først går i gang bliver det

“

“De fleste ved ikke, at græsplæner er et traditionelt statussymbol, der i gamle dage signalerede, at man var velhavende nok til at ‘spilde’ land frem for at dyrke noget på det. Med klimakrisen har vi ikke længere råd til at spille land.”

Skridt 1 ved anlæggelse af skovhaven.

Stier og bede anlægges.

sjoivere og mere givende at arbejde i sin have. Før var det bare et endeløst, kedeligt arbejde med at slå græsset og luge mellem fliserne. Nu skaber vi i haven og høster og trives i haven og kan se, at den også giver os en masse tilbage,” forklarer Boris Ginzburg.

Ud over, at haven i Brande optager langt mere CO2 nu, end da det meste var dækket af græs, og forsyner dem med flere og flere fødevarer, sparer den faktisk også tid. Efter nogle år, hvor man skal være opmærksom på haven og hjælpe de små, skrøbelige planter ved at luge omkring dem, passer skovhaven mere og mere sig selv.

“Jeg luger næsten ikke nu. Så man skal nok se det som en investering. De første år er der lidt arbejde, men derefter er det bare at nyde den. Og så skal nogle af buskene efterhånden beskæres, fordi de vokser så godt, men det er jo bare et luksusproblem,” siger Aleksandra, der nævner dræbersnegle som noget af det, hun i starten – som mange andre danske haveejere – kæmpede meget med.

Permahaven er dog ikke nær så angrebet af snegle, som den “traditionelle” have med græs og en køkkenhave, lyder den positive besked. Når de flerårige grøntsager har overlevet deres første vinter, bliver de mere robuste og er ikke længere så plaget af snegle. Aleksandra og Boris dyrker samtidig mange planter, som sneglene ikke kan lide, bl.a. hvidløg, bær og frugt, og eftersom biodiversiteten er i højsædet, tiltrækker haven også flere og flere fugle, der spiser sneglene. Dermed holder de antallet nede – og de snegle, der er tilbage, forsøger parret at se som en del af et større billede og ikke kun en plage.

Sparer penge på almindelige varer

Selv om det ikke er realistisk for familien, der ud over Aleksandra og Boris består af to større børn og en 6-årig, at være helt selvforsynende, kan de mærke, at de med permahaven sparer penge på madbudgettet. Især om sommeren.

“Jeg har en dyb respekt for dem, der er helt selvforsynende. Men det er ikke realistisk for alle. Derfor elsker jeg den her tilgang, hvor man kan så eller plante sin egen mad i det omfang, man har mulighed for det. Målet for os er at blive selvforsynende med flerårige grøntsager, krydderurter, bær og frugter. Men selv om vi ikke er helt selvforsynende, sparer haven penge for os, fordi vi ikke skal ud at købe almindelige varer som rødbeder, bær og hvidløg – vi høster dem selv.”

Skovhave 3 Sådan ser den nye, færdige have ud.

Hvad er permakultur

Permakultur er en sammentrækning af de engelske ord “permanent” og “agriculture”.

Det startede med en række bæredygtige principper for giftfri og bæredygtig dyrkning af jorden i samarbejde med naturen.

Permakulturen har rødder i principper om at opbygge, beskytte og efterlade sunde, velfungerende økosystemer for en sund klode

I dag handler permakultur ikke kun om jorden men også om mennesker og ligestilling, centreret omkring de tre hovedprincipper:

1. Omsorg for jorden
2. Omsorg for mennesker
3. Fair fordeling af ressourcer.

Kilde: Permakultur Danmark

Parrets mission er nu at hjælpe andre, der gerne selv vil forsøge sig med at dyrke selv eller lægge haven om i en mere bæredygtig retning, med at komme i gang. Det gælder, uanset om man ønsker at lægge meget tid i haven, eller om man har travlt med andre ting i livet og bare gerne vil have en større artsrigdom og flere spiselige afgrøder i sin have. Eller om man simpelthen, lige som Boris, er træt af at slå græs og luge mellem fliserne. I den vilde natur ser man aldrig bar jord. Man ser heller ikke store arealer dækket af græs, som vi kender det fra den "velplejede" græsplæne. Og selv om parret godt kan lide tilgangen med vilde haver, hvor alt får lov til at gro, som det vil, mener de, at det trods alt er hurtigere og mere effektivt at opbygge en permahave og dermed give artsrigdommen noget starthjælp med kvælstoffikserende planter, spiselige afgrøder og insektplanter.

"Det vigtigste er, at man gør det, der giver bedst mening for én selv. Den måde, vi har bygget vores have op på, fungerer måske ikke for andre. Jeg hjælper meget gerne andre med at komme i gang, men det skal være på en måde, så folk gennem viden og inspiration kan gå deres egen vej. Det er ret nemt at komme i gang med at gøre en lille smule. Og så kan man altid gøre mere, efterhånden som man bliver klogere og lærer mere. Jeg tilføjer hele tiden nye planter til haven og elsker at se dem spire og gro i foråret. ■

Aleksandra kalder denne for "Fantasilat"

Gode råd fra parret til andre til at komme i gang

Permakultur handler ikke om at gå til ekstremer og blive fuldstændig selvforsynende. Man kan begynde med at gøre dét, man kan få til at passe ind i sit liv, der for mange inkluderer fuldtidsarbejde, børn osv. Begynd med et lille stykke jord og udvid så derfra.

Lån bøger på biblioteket eller gå på jagt på internettet og søg inspiration. Mange andre har gjort sig erfaringer med madskove og permakultur – lær af deres erfaringer, så har du størst chance for succes.

Græsset kan give værdifulde næringsstoffer til jorden, så lad være med at skrælle græsset af. Der er flere metoder til, hvordan man kan lave græsset om til en frugtbar jord.

F.eks. kan man afdække græsset om foråret med pap, kompostjord og halm. Græsset vil langsomt omsættes og blive til næring til dine planter.

Man kan også dyrke kartofler i hestemøg under halmdække, helt uden at grave i haven. Det er en nem og sjov måde at komme i gang på,.